

YOSHLARNING TURMUSH DARAJASI

Shoikromova Munisa Shoorif qizi

*Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti
O'zbek tili talimi fakulteti ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası Sotsiologiya yo'nalishi
2-bosqich talabasi.*

Annotatsiya. *Ushbu maqolada yoshlarning bugungi kundagi turmush tarzi va uning shakllanish omillari ko'rsatib o'tiladi. Ularning turmush darajasini orttirish va farovonlik sari yuksalishlari yo'lida qay tarzda yondashish kerakligi, ularning ong-u tafakkurini shakllantirish va tarbiyalash muammolari ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar. *Yoshlar, turmush daraja, tafakkur, tarbiya, muammo, yechim, innovatsion yondashuv, yoshlar siyosati.*

Kirish. Dunyo aholisining yarmidan ko'pi, deyarli asosiy qismini yoshlar tashkil qilishini inobatga olsak, ular bilan bog'liq har qanday muammoni dolzarb deb baholashimiz mumkin. Jamiyatdagi muammolarni bartaraf etish va yoki ularning oldini olish uchun avvalo yechimni yoshlardan qidirish ahamiyatga molikdir. Xalq, davlat, millat, umuman olganda, jamiyat hayotini yaxshilash uchun eng birinchi qadamni yoshlar turmush darajasini oshirish bilan tashlashimiz kerak. Masalan, asosiy ta'sir qiluvchi omillar sifatida ta'lim, sog'liq, sport, san'at va har qanday sohani aytish mumkin va ushbu vositalar orqali ularning hayot farovonligini oshirish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Metod va materiallar. Yoshlarning turmush darajasiga ta'sir qiluvchi omillarni ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy, psixologik va ekologik omillar deb guruhlash mumkin. Quyida ularning ba'zilar batafsil yoritilgan:

1. Ijtimoiy omillar:

Ta'lim sifati: Yoshlarning bilim olish imkoniyatlari va ta'lim sifatining yuqori bo'lishi ularning hayotiy imkoniyatlarini kengaytiradi.

Oilaviy sharoit: Oilaning iqtisodiy ahvoli, oila ichidagi ijtimoiy qo'llab-quvvatlash darajasi yoshlarning turmush tarziga ta'sir qiladi.

Jamiyatdagi tenglik: Gender tengligi va ijtimoiy tenglik yoshlarning rivojlanishiga muhim ta'sir ko'rsatadi.

2. Iqtisodiy omillar:

Bandlik va daromad: Ish o'rinlari mavjudligi va yoshlar mehnatining munosib darajada baholanishi ularning turmush darajasiga bevosita ta'sir qiladi.

Uy-joy masalasi: Uy-joyga ega bo'lish imkoniyati yoshlarning mustaqil hayot kechirishiga ta'sir qiladi.

Iqtisodiy barqarorlik: Mamlakatdagi iqtisodiy sharoitlar (inflyatsiya, ish haqining darajasi) yoshlarning hayot sifati bilan bog'liq.

3. Madaniy omillar:

An'analar va qadriyatlar: Yoshlarning turmush darajasiga ular yashayotgan jamiyatning qadriyatlari va madaniyati ta'sir qiladi.

Madaniy ko'ngilochar imkoniyatlar: Yoshlarning dam olish, o'z qobiliyatlarini namoyon qilish va madaniy tadbirlarda qatnashishi ularning ma'naviy holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

4. Psixologik omillar:

Motivatsiya va o'zini rivojlantirish istagi: Yoshlarning kelajak uchun rejaları va o'z-o'zini anglash darajasi hayot sifatiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Stress va ruhiy holat: Ruhiy salomatlik yoshlarning ishga bo'lgan qiziqishi va ijtimoiy faoliyatlariga ta'sir qiladi.

5. Ekologik omillar:

Atrof-muhit sifati: Toza suv, havo va yashash joyidagi ekologik sharoitlar yoshlarning sog'lig'i va umumiy farovonligiga ta'sir etadi.

Iqlim o'zgarishi: Bu omil ayniqsa qishloq xo'jaligi bilan shug'ullanadigan yoshlar hayotiga sezilarli ta'sir qilishi mumkin.

Yuqoridagi omillar bir-biri bilan o'zaro bog'liq bo'lib, yoshlarning umumiy turmush darajasini shakllantiradi. Shu sababli, yoshlar siyosatini ishlab chiqishda har bir omilni chuqur tahlil qilish muhimdir.

Bugungi kunda jamiyat uchun juda katta xavf tug'dirishi mumkin bo'lgan va kelajak poydevorlari atalmish hisoblangan yosh avlod tarbiyasi global muamolardan biri hisoblanadi. Har qanday jamiyat uchun farzand tarbiyasi birinchi o'rinda turadi. Chunki keyingi hayot tarzining qanday kechishi aynan bugun kamol topayotgan farzandlar xulq-atvorlarining qanchalik muhim e'tibor bilan nazorat qilinishi va shakllantirilishiga bog'liq. Insonning kelajagi o'zidan dunyoga kelgan farzandlar axloqi va odobiga bog'liq. Inson keksalikda qanchalik xotirjam va sokin hayot kechirishni xohlasa, farzand tarbiyasiga shunchalik sinchkovlik bilan ahamiyat bera boshlaydi¹. Shuni inobatga olgan holda ularning turmush darajasini yaxshilash kelajakni ta'minlashga poydevor deb aytishimiz mumkin.

Bundan tashqari, sport, ta'lim, sog'liq, san'at va turizm ham yoshlarning turmush darajasini oshirishda asosiy omillar sifatida muhim o'rin tutadi. Quyida har bir sohaning ahamiyati tahlil qilishimiz mumkin:

Masalan, birinchi bo'lib sport sohasi bilan yondashadigan bo'lsak, jismoniy va ruhiy salomatlikka to'xtalib o'tishimiz lozim. Sport bilan muntazam shug'ullanish yoshlarning sog'lig'ini yaxshilaydi, stressni kamaytiradi va ruhiy barqarorlikni ta'minlaydi. Jamoaviy sport turlari yoshlarga muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirish va ijtimoiy doirani kengaytirish imkonini beradi. Sport orqali yoshlar xalqaro darajada o'z imkoniyatlarini namoyon qilishlari va moliyaviy barqarorlikka

---

¹ Mamajonova Z.I. Yosh avlod tarbiyasida oila institutining o'rni va roli. Universal science perspective. 246-252. Toshkent-2024

erishishlari mumkin. Bundan tashqari, sport mashg'ulotlari yoshlarni intizomli va maqsadga intiluvchan qilib tarbiyalaydi².

Ikkinchi omil esa bu ta'limdir. Zamonaviy ta'lim tizimi yoshlarning shaxsiy va professional rivojlanishi uchun mustahkam poydevor yaratadi. Bilimli yoshlar yaxshi ish o'rinlariga ega bo'lish orqali o'z hayot sifatini oshiradi. Ta'lim yoshlarga zamonaviy texnologiyalar va ilm-fan yutuqlaridan foydalanish imkoniyatini beradi, bu esa jamiyatning umumiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Keng imkoniyatli ta'lim tizimi yoshlar o'rtasida tenglikni ta'minlaydi va ularning ijtimoiy mavqeini yaxshilaydi.

Turmush darajasini yaxshilashda sog'liqni saqlash tizimlari ham muhim ahamiyat kasb etadi. Sog'liqni saqlash tizimi sifatining yaxshilanishi yoshlarning uzoq va sifatli hayot kechirishiga yordam beradi. Yoshlar sog'lig'iga qaratilgan dasturlar (masalan, immunizatsiya, ovqatlanish madaniyati) ularning ishlash qobiliyatini oshiradi. Ruhiy salomatlik bo'yicha xizmatlarning mavjudligi yoshlarning psixologik barqarorligini ta'minlaydi.

San'at va madaniyat nafaqat yoshlar, balki kattalar uchun ham hordiq va dunyoqarashni kengaytirish uchun yordamchi jarayon hisoblanadi. San'at orqali yoshlar o'z qobiliyatlarini namoyon qilishlari va rivojlantirishlari mumkin. San'at milliy qadriyatlarni anglash va rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi, bu esa yoshlarda milliy g'urur hissini shakllantiradi. San'at yoshlar uchun ijodiy va dam olish muhitini yaratadi. San'at orqali yoshlar o'ziga yangi kasbiy yo'nalishlar ochib, iqtisodiy barqarorlikka erishishi mumkin.

Dunyo kezish va sayohat qilish yoshlar ongini o'stirishga, turlicha yangi g'oyalar yaratishga, asablarning tinchlanishiga hamda quvonch gormonini oshirishga yordam beradi. Turizm yoshlarni yangi madaniyatlar bilan tanishtiradi va ularning dunyoqarashini kengaytiradi. Turizm faol qatnashish yoshlar uchun ish o'rinlari va daromad manbai yaratadi. Sayohatlar yoshlarning sog'lom hayot tarzi kechirishiga yordam beradi, ularga dam olish va kayfiyatni ko'tarish imkonini beradi. Turizm orqali yoshlar yangi tajribalar orttirib, o'zlarini rivojlantirishga ishtiyoq hosil qiladi.

Xulosa. Yuqorida keltirilgan omillarga ko'ra shunday xulosa qilish mumkinki, sport, ta'lim, sog'liq, san'at va turizm yoshlarning turmush darajasini oshirishga har tomonlama ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu sohalarni rivojlantirish yoshlar uchun sog'lom, bilimli va ijodkor hayot sharoitlarini ta'minlaydi, shuningdek, ularning jamiyatga qo'shgan hissasini oshiradi. Shu sababli davlat va jamiyatning ushbu yo'nalishlarga e'tiborini kuchaytirishi muhimdir. Bundan tashqari kelajak yoshlar qo'lida ekanini hisobga olgan holda ularga nisbatan e'tiborni kuchaytirish va ijtimoiylashuv jarayonidagi munosabatlarga muhim ahamiyat berish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

² Haydarova Z. Yosh avlodni sog'lom etib tarbiyalashda sport va jismoniy ta'lim-tarbiya muammolari. Бюллетень педагогов нового Узбекистана 1 (10), 17-19, 2023

1. Mamajonova Z.I. Yosh avlod tarbiyasida oila institutining o'rni va roli. Universal science perspective. 246-252. Toshkent-2024.
2. Aminjonova Ch.A. Sog'lom avlod qoldirish-buyuk kelajak poydevori. Uzbek scholar journal 5, 177-181, 2022.
3. Haydarova Z. Yosh avlodni sog'lom etib tarbiyalashda sport va jismoniy ta'lim-tarbiya muammolari. Бюллетень педагогов нового Узбекистана 1 (10), 17-19, 2023
4. www.wikipedia.uz
5. <https://yuz.uz>
6. www.oyina.uz